

*Електронний журнал «Державне управління: удосконалення та розвиток» включено до переліку наукових фахових видань України з державного управління (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 1643 від 28.12.2019).
Спеціальність – 281.
Державне управління: удосконалення та розвиток. 2025. № 12.*

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2156.2025.12.32>

УДК 351.773:615.11:004](477)

A. V. Serbyn,

*аспірант кафедри публічного управління та економіки,
Таврійський національний університет ім. В. І. Вернадського*

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0002-6295-3264>

РОЛЬ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ СФЕРОЮ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

A. Serbyn,

*Postgraduate Student, Department of Public Administration and Economics,
Tavria National University named after V. I. Vernadsky*

THE ROLE OF PUBLIC HEALTH MANAGEMENT IN THE CONTEXT OF ENSURING NATIONAL SECURITY

Публічне управління у сфері охорони здоров'я відіграє критично важливу роль в процесі забезпечення національної безпеки, адже ефективна система охорони здоров'я виступає основою для стабільного розвитку держави та суспільного благополуччя. Недостатньо ефективне управління в даній сфері може спричинити значні ризики, які негативно впливають на економічній, соціальній та військовій безпеці країни. В сучасних умовах російсько-української війни публічне управління зіткнулося з

безпрецедентними викликами, пов'язаними зі знищенням інфраструктури, дефіцитом ресурсів, збільшенням потреб у підтримці населення. Все це зумовлює недостатню ефективність управління та корупцію, що може підірвати зусилля із забезпечення безпеки в сфері охорони здоров'я, перешкоджаючи виділенню необхідного фінансування та спотворюючи пріоритети. Тому у контексті євроінтеграційних процесів публічне управління в нашій державі повинне пристосувати медичну систему до міжнародних стандартів, що потребує введення сучасних механізмів та реформ. Відтак, ефективне публічне управління у сфері охорони здоров'я слід розглядати не просто адміністративною функцією, але й життєво важливим елементом національної безпеки, що потребує стратегічного підходу та безперервної адаптації до викликів сьогодення.

В статті встановлено, що публічне управління в сфері охорони здоров'я є своєрідним комплексом, що включає в себе прийняті загальнодержавні рішення, спрямовані на збереження та зміцнення фізичного та психічного здоров'я, а також соціального благополуччя громадян, що є найважливішою складовою національного багатства. Визначено, що ефективне публічне управління у сфері охорони здоров'я слід вважати основою для забезпечення національної безпеки. Воно покликане гарантувати стабільність суспільства, сприяти економічному розвитку, забезпечувати стійкість перед зовнішніми загрозами, а також дозволяє ефективно реагувати на кризові ситуації. З'ясовано, що удосконалення публічного управління сферою охорони здоров'я слід вважати не лише реформою, але стратегічною необхідністю для України в умовах новітніх викликів. За допомогою застосування комплексного підходу, що передбачає ефективне планування, фінансування, цифровізацію та залучення всіх зацікавлених сторін, можливо створити стабільну та ефективну систему, яка буде лежати в основі забезпечення національної безпеки.

Public administration in the field of health care plays a critically important role in ensuring national security, as an effective health care system is the basis for the stable development of the state and public well-being. Insufficiently effective management in this area can cause significant risks that negatively affect the economic, social and military security of the country. In the current conditions of the Russian-Ukrainian war, public administration has faced unprecedented challenges associated with the destruction of infrastructure, resource shortages, and increased needs for population support. All this leads to insufficient management efficiency and corruption, which can undermine efforts to ensure security in the field of health care, preventing the allocation of necessary funding and distorting priorities. Therefore, in the context of European integration processes, public administration in our country must adapt the medical system to international standards, which requires the introduction of modern mechanisms and reforms. Therefore, effective public administration in the field of health care should be considered not just an administrative function, but also a vital element of national security, requiring a strategic approach and continuous adaptation to the challenges of today.

The article establishes that public administration in the field of health care is a kind of complex that includes adopted national decisions aimed at preserving and strengthening the physical and mental health, as well as the social well-being of citizens, which is the most important component of national wealth. It is determined that effective public administration in the field of health care should be considered the basis for ensuring national security. It is designed to guarantee the stability of society, promote economic development, ensure resilience to external threats, and also allows for an effective response to crisis situations. It is found that improving public administration in the field of health care should be considered not only a reform, but a strategic necessity for Ukraine in the face of new challenges. By applying a comprehensive approach that involves effective planning, financing, digitalization, and the involvement of all stakeholders, it is possible to create a stable and effective system that will underpin national security.

Ключові слова: публічне управління, сфера охорони здоров'я, аспекти, удосконалення публічного управління сферою охорони здоров'я, забезпечення національної безпеки.

Keywords: public administration, healthcare, aspects, improvement of public administration in the healthcare sector, ensuring national security.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Особливості публічного управління сферою охорони здоров'я в контексті забезпечення національної безпеки визначаються тим, що воно виходить за рамки медичних аспектів. Так, це є комплексною діяльністю, яка включає в себе планування, регулювання та координацію, з метою забезпечення стійкості системи охорони здоров'я до різних загроз, зокрема епідемії, кризових явищ, воєнних дій та соціально-економічних змін. Зважаючи на те, що наша держава досі перебуває в умовах воєнного стану, публічне управління стикається з такими викликами, як руйнування інфраструктури (управління повинне оперативно пристосовуватися до руйнування медичних закладів та забезпечувати безперервність надання медичних послуг), потреба в реабілітації та психічного здоров'я (публічне управління повинне розробляти та впроваджувати програми, мета яких забезпечити психологічну підтримку та відновлення здоров'я постраждалих), а також браком ресурсів (управління повинне працювати в умовах ресурсної обмеженості, що потребує дієвого розподілу та використання допомоги від міжнародних партнерів). Отже, публічне управління у сфері охорони здоров'я в контексті національної безпеки виступає доволі складним та багатограним процесом, що потребує стратегічного планування, міжгалузевої співпраці та здатності до оперативної адаптації до викликів. В сучасних воєнних умовах ця роль набуває надзвичайної важливості для забезпечення стійкості та життєздатності суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дану проблематику

досліджували такі науковці як В. Борщ, К. Карпова, А. Куценко, М. Пристая, О. Терзі, Р. Шевчук та інші. Протягом останніх років, особливо в контексті пандемії коронавірусного захворювання та повномасштабної російської агресії, спостерігається посилення наукового інтересу до проблем публічного управління охороною здоров'я та його впливу на національну безпеку в Україні. Так, наукові дослідження вказують на критичне значення удосконалення публічного управління охороною здоров'я в Україні, особливо у контексті війни та післявоєнного відновлення. Вони акцентують увагу на потребі у комплексних змінах, які передбачають інтеграцію національних та міжнародних ресурсів, прискорену діджиталізацію, покращення стійкості до кризових ситуацій, розвиток реабілітаційної та психіатричної допомоги тощо. Дані напрями змін є визначальними для формування новітньої, стійкої та дієвої системи охорони здоров'я, що вважається головною гарантією національної безпеки України.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою даної статті є визначення ролі публічного управління сферою охорони здоров'я в контексті забезпечення національної безпеки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сфера охорони здоров'я вважається важливим елементом національної безпеки, адже забезпечення громадського здоров'я прямо позначається на обороноздатності, економічній стабільності та соціальній захищеності країни. Це означає, що політика національної безпеки повинна зважати не тільки на воєнні та зовнішньополітичні аспекти, а й на суспільний захист від епідемій, покращення доступу до якісної медичної допомоги та розвиток вітчизняної фармацевтичної промисловості. Події останніх років (пандемія коронавірусного захворювання та повномасштабне вторгнення російської федерації на територію нашої держави) вкотре засвідчили, що проблеми національної безпеки є значно масштабнішим, а соціально-економічна безпека ґрунтується на безпеці індивіда, що, своєю чергою, залежить від розвитку та ефективності публічного управління в сфері охорони здоров'я.

В цілому охорона здоров'я є «важливою галуззю держави, метою якої є організація та забезпечення довготривалого активного фізичного та психічного життя людини, надання доступної медичної допомоги населенню; у вузькому – системою взаємопов'язаних і взаємозалежних заходів політичного, правового, організаційного, фінансового, соціально-економічного, медичного характеру, що спрямована на збереження здоров'я людини та населення» [1, с. 93].

Сучасні умови засвідчують необхідність у суттєвому оновленні підходів на публічне управління в сфері охорони здоров'я. Погоджуємося з думкою науковців, що «зберігаючи статус медицини як соціальної державної царини, останнім часом фіксується поява та посилення тенденцій щодо охорони здоров'я людей як чинника, від якого залежить національна безпека України. Наявні численні обставини, які актуалізують потребу змінити пріоритети в основних напрямках державного регулювання в галузі охорони здоров'я. Головні обставини полягають у тому, що:

- з'явилися різноманітні форми власності лікувальних установ, у яких громадяни можуть отримувати медичну допомогу;

- певна частина послуг, які надають державні та комунальні заклади охорони здоров'я, стали вважатися адміністративними (управлінськими) послугами;

- варто враховувати права, свободи і законні інтереси пацієнтів та державну доцільність у пошуку нових форм та методів, що будуть застосовані державним управлінням в охороні здоров'я громадян;

- є доречним змінити акценти під час того, як визначається державне фінансування галузі медичної діяльності в Україні та ін.» [2, с. 182].

Під публічним адмініструванням варто розуміти «діяльність суб'єктів публічної адміністрації, що полягає у встановленні, зміні чи припиненні прав та обов'язків приватних осіб з метою впорядкування та організації суспільних відносин для втілення в життя рішень законодавчого органу. Публічне адміністрування може виражатися через прийняття нормативних

актів, адміністративних актів, а також вчинення юридично-значущих дій. Встановлено, що у наукових роботах юридичного спрямування та державного управління охорона здоров'я та медична сфера часто розглядаються як об'єкт публічного управління (адміністрування). Проте для цілей дослідження об'єктом публічного адміністрування визначається сфера або галузь охорони здоров'я, в якій взаємодіють різні суб'єкти: органи публічної влади, заклади охорони здоров'я, пацієнти, юридичні особи, медичні працівники, адміністрація закладів тощо. А ціллю публічного адміністрування є досягнення належного рівня організації діяльності суб'єктів сфери охорони здоров'я. При цьому суб'єкти правовідносин у сфері охорони здоров'я можуть одночасно виступати об'єктами адміністрування, якщо правовідносини розглядати з позицій адміністративно-правового регулювання» [3]. Відтак, беручи до уваги вище зазначене, можна дійти висновку, що публічне управління в сфері охорони здоров'я є своєрідним комплексом, що включає в себе прийняті загальнодержавні рішення, спрямовані на збереження та зміцнення фізичного та психічного здоров'я, а також соціального благополуччя громадян, що є найважливішою складовою національного багатства.

Галузь охорони здоров'я є ключовим елементом соціальної сфери та представляє особливий інтерес для забезпечення економічної безпеки країни як визначальний чинник якості життя та людського капіталу. Держава має визнати науково обґрунтовану концепцію сталого розвитку національної сфери охорони здоров'я як пріоритетної, на рівні з розвитком економічної, політичної та воєнної потужності України. Йдеться про активізацію державного сприяння економічному динамічному розвитку всіх господарчих суб'єктів галузі та створення сприятливого конкурентного середовища в галузі охорони здоров'я. Проте ключовим заходом щодо поліпшення якості національної системи охорони здоров'я є збільшення обсягів фінансування цієї сфери» [4, с. 22]. Отже, розвиток системи охорони здоров'я можна покращити тільки за допомогою комплексного підходу, зокрема за рахунок

вирішення політичних, соціально-економічних та екологічних проблем, які існують в нашій державі.

Тому, з метою посилення ефективності системи охорони здоров'я потрібно «забезпечувати прозорість та відкритість процесів, що відбуваються в ній, а також забезпечувати контроль за дотриманням законодавства в цій сфері. Розвиток національної системи охорони здоров'я та забезпечення національної безпеки є важливою задачею для України. Необхідно забезпечити ефективне управління та забезпечення стійкого фінансування, підвищення кваліфікації медичних працівників та розвиток інфраструктури медичного обслуговування. Також необхідно забезпечувати доступність медичної допомоги для всього населення та зміцнювати міжнародне співробітництво в цій сфері» [5].

Розвиток системи охорони здоров'я прямо позначається на «найважливіших показниках життя, саме тому вказана сфера має розглядатися як стратегічна та одна з найбільш пріоритетних в контексті забезпечення національної безпеки. Визнання сфери охорони здоров'я об'єктом національної безпеки сприятиме економічному розвитку та запобіганню політичній нестабільності в державі, що, як правило, є основними мотивами політики національної безпеки» [6, с. 119-120].

На нашу думку, необхідність в удосконаленні публічного управління у сфері охорони здоров'я є критично важливою для забезпечення національної безпеки. Недостатньо ефективна система охорони здоров'я здатна створювати чимало ризиків, які можуть дестабілізувати розвиток держави. Серед них – демографічні проблеми, економічні втрати, зниження обороноздатності, зростання соціальної напруги та вразливість до біологічних загроз. Тому удосконалення публічного управління сферою охорони здоров'я слід вважати не лише реформою, але стратегічною необхідністю для України в умовах новітніх викликів. За допомогою застосування комплексного підходу, що передбачає ефективне планування, фінансування, цифровізацію та залучення всіх зацікавлених сторін, можливо

створити стабільну та ефективну систему, яка буде лежати в основі забезпечення національної безпеки.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі.

Таким чином, публічне управління у сфері охорони здоров'я виступає ключовою складовою системи національної безпеки, адже від його ефективності залежить благополуччя, стійкість та життєздатність суспільства. Воно включає в себе розробку, впровадження та контроль державної політики у сфері охорони здоров'я, що прямо позначається на демографічній, епідеміологічній, соціально-економічній та навіть військовій безпеці держави.

Основними аспектами ролі публічного управління сферою охорони здоров'я в контексті забезпечення національної безпеки є:

1. Формування та реалізація політики у сфері громадського здоров'я, що, в свою чергу, передбачає профілактику та реагування на загрози (публічне управління повинне забезпечувати створення стійкої системи громадського здоров'я, спроможної ефективно реагувати на епідемії, пандемії та інші надзвичайні ситуації), розробку стратегій (формування національних стратегій та планів дій стосовно здоров'я громадськості є базисом для забезпечення здоров'я як складової національної безпеки. Такі стратегії повинні бути гнучкими та адаптивними, як засвідчив досвід пандемії коронавірусного захворювання).

2. Забезпечення доступу та якості медичних послуг шляхом впровадження фінансових гарантій (управління фінансами у сфері охорони здоров'я дає можливість гарантувати доступ населення до необхідної медичної допомоги. Це може знизити соціальну напругу та сприяти економічній стабільності) та контролю якості (публічне управління через відповідні органи регулює та контролює якість медичних послуг. Якісна медицина позначається на рівні громадського здоров'я та, відповідно, на демографічній безпеці).

3. Управління ресурсами та інфраструктурою шляхом модернізації

інфраструктури (публічне управління відповідає за модернізацію медичних закладів, особливо в умовах воєнного стану. Це включає відновлення зруйнованих об'єктів та їхнє оснащення сучасним обладнанням), розвитку кадрового потенціалу (підготовка та перепідготовка медичних кадрів, особливо в умовах війни, є критично важливим завданням публічного управління. Це забезпечує стабільну роботу медичної системи та надає допомогу військовослужбовцям та цивільному населенню).

4. Координація та співпраця, що передбачає взаємодію із сектором безпеки (в умовах надзвичайних ситуацій, зокрема військових дій, публічне управління в охороні здоров'я повинне тісно співпрацювати із силовими структурами. Це сприяє ефективному реагуванні на медичні виклики та захисту критичної інфраструктури) та співпрацю з міжнародними організаціями (взаємодія з міжнародними гуманітарними організаціями та Всесвітньою організацією охорони здоров'я дає можливість мобілізувати ресурси для підтримки системи охорони здоров'я, особливо в кризових умовах).

5. Інформаційна безпека та інновації, що включає в себе захист даних (публічне управління повинне забезпечувати захист медичних даних та інформаційних систем від кібератак) та впровадження технологій (розвиток цифрових рішень в медицині, під контролем публічного управління, сприяє безперервності медичних послуг).

Тому ефективне публічне управління у сфері охорони здоров'я слід вважати основою для забезпечення національної безпеки. Воно покликане гарантувати стабільність суспільства, сприяти економічному розвитку, забезпечувати стійкість перед зовнішніми загрозами, а також дозволяє ефективно реагувати на кризові ситуації. В нашій державі, де система охорони здоров'я стикається з постійними трансформаціями та протистоїть викликам війни, роль публічного управління стає особливо важливою для забезпечення безпечного майбутнього.

Література

1. Терзі О.О. Концепція адміністративно-правового забезпечення охорони здоров'я в Україні: дис. ... доктора юрид. наук : 12.00.07. Київ, МАУП. 2021. 478 с.
2. Куценко А.О. Роль системи публічного управління сферою охорони здоров'я у забезпеченні національної безпеки. *Наукові інновації та передові технології*. 2024. № 2 (30). С. 117-188. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-2\(30\)-177-188](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-2(30)-177-188).
3. Пристая М. Особливості публічного адміністрування у сфері охорони здоров'я. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. 2023. Випуск 80. С. 557-562. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2023.80.1.85>.
4. Борщ В.В. Система охорони здоров'я як структурний елемент національної безпеки України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2019. Випуск 23. С. 19-23.
5. Шевчук Р.В. Механізми розвитку національної системи охорони здоров'я в контексті забезпечення національної безпеки в Україні. *Публічне урядування*. 2022. № 5 (33). С. 127-131. DOI: [https://doi.org/10.32689/2617-2224-2022-5\(33\)-18](https://doi.org/10.32689/2617-2224-2022-5(33)-18).
6. Терзі О.О., Карпова К.В. Охорона здоров'я як ключовий елемент національної безпеки України. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Публічне управління та адміністрування*. 2023. № 6. С. 116-121. DOI: <https://doi.org/10.32782/TNU-2663-6468/2023.6/19>.

References

1. Terzi, O.O. (2021), "The concept of administrative and legal support for health care in Ukraine", Abstract of Ph.D. dissertation, Interregional Academy of Personnel Management, Kyiv, Ukraine.
2. Kutsenko, A.O. (2024), "The role of the public health care management system in ensuring national security", *Naukovi innovatsii ta peredovi*

tekhnologii, vol. 2 (30), pp. 117-188. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-2\(30\)-177-188](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-2(30)-177-188).

3. Prystaia, M. (2023), “Peculiarities of public administration in the field of health care”, *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho Natsionalnoho Universytetu*, vol. 80, pp. 557-562. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2023.80.1.85>.

4. Borshch, V.V. (2019). “The health care system as a structural element of the national security of Ukraine”, *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu*, vol. 23, pp. 19-23.

5. Shevchuk, R.V. (2022), “Mechanisms for the development of the national health care system in the context of ensuring national security in Ukraine”, *Publichne uriaduvannia*, vol. 5 (33), pp. 127-131. DOI: [https://doi.org/10.32689/2617-2224-2022-5\(33\)-18](https://doi.org/10.32689/2617-2224-2022-5(33)-18).

6. Terzi, O.O. and Karpova, K.V. (2023). “Health care as a key element of national security of Ukraine”, *Vcheni zapysky TNU imeni V.I. Vernadskoho*. Seria: Publichne upravlinnia ta administruvannia, vol. 6, pp. 116-121. DOI: <https://doi.org/10.32782/TNU-2663-6468/2023.6/19>.

Стаття надійшла до редакції 15.12.2025 р.